

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

12 Quæ conditiones seruandæ sunt in dispensatione tacita

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

PUNCTUM XI.

Quæ forma servanda sit in dispensatione expressa.

- 1 Nulla est prescripta forma verborum, sed illa sufficit, quæ mentem dispensantis exprimit.
- 2 Ad valorem dispensationis, cum absenti conceditur, mandatum eius non requiritur.
- 3 Non tamen habet effectum, quorsive dispensatio innotescat.
- 4 Gratia impetrata valet absque tuo mandato, secus illius acceptatio.

Dupliciter dispensatio concedi potest, tacite, inquam, vel expresse. Expressam dispensationem voco eam, quæ verbis expressis conceditur. Tacitam, quæ ex signis aliquibus vel factis inferitur, & presumitur.

Nulla est prescripta verborum forma pro dispensatione concedenda, neque ex natura rei, neque ex iure; sed illa erit sufficiens, quæ satis expressit & voluntatem dispensantis, & effectum dispensationis. Hic autem effectus dispensationis potest & specialiter, & generaliter declarari. Specialiter declaratur, si sumatur specialiter id cuius est dispensatio. Ut si superior diceret: Dispensatio tecum in hoc, & illo impedimento, in hac, vel illa irregularitate. Generaliter declaratur, si sub verbis generalibus exprimitur, dicendo, in quacumque irregularitate, vel in quocumque impedimento, quod habes, tecum dispenso. Qui modus dispensandi factus est ad constituendam dispensationem expressam, ut bene probat Tiracquel de legibus comm. gloss. 7. n. 86. & seqq. Item debet exprimi persona, quia dispensatio, alicuius est dispensatio. Debet, inquam, exprimi, vel exprimitur eius nomen, vel æquivalens. Item non est necessaria scriptura ad hanc expressam dispensationem; sufficit si verbo tenus fiat, ut latè diximus in *dispens. privileg.* Et ratio pro dispensatione est manifesta, cum enim dispensatio legis, sit relaxatio obligationis, quam lex inducit, & hæc obligatio ex voluntate pendet legislatoris, si legislator cessat à voluntate obligandi, tibi que manifestat, cessat tibi obligatio legis, & consequenter est in lege dispensatus. Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus ex iure non prodest etiam in foro conscientie dispensatio, nisi in scriptis fiat, aliquos enumerat glossa in *cap. 1. §. postquam, de censibus libro 6. verbo in scriptis, & Trident. sess. 2. c. 5. de reformat.* & nos diximus illo loco de privilegiis.

2 Deinde ad valorem dispensationis, cum absenti conceditur, mandatum eius non requiritur, sed ipsi ignorantem concedi potest, quia nulli habetur necessarium esse mandatum pro gratia, privilegio & dispensatione obtinenda. Hæc enim differentia est inter rescripta gratiæ, & iustitiæ, quod rescripta iustitiæ, speciale mandatum requirunt, ut habetur in *capite nonnulli, §. sine, de rescriptis, & ibi glossa, & in capite qui ad agendum, de procuratoribus, in 6.* At rescripta gratiæ nullum mandatum expostulant. Optat enim ius præcedere lites, ideoque ne augeantur, hoc speciale impedimentum apposuit pro rescriptis ad lites, quod in rescriptis gratiæ non procedit. Quapropter in *leg. uniuersis, de de precibus impetrat. afferend.* dicitur rescriptum ab Imperatore concessum validum esse, per quemcumque impetratum sit. Neque obstat textus in *capite innotuit, de elect.* ubi videtur annullatum rescriptum, eo quod fuerit sine mandato impetratum: inquit enim textus: *cum non ad postulandam dispensationem, sed ad petendam confirmationem ipsius fuerint nuntii destinati.* Quia ibi non annullatur rescriptum, quia fuit concessum sine mandato, sed quia fuit concessum pro confirmatione irritæ electionis, nulla dispensatione facta. Item ibi requiratur mandatum Capituli, quia agebatur de confirmatione electionis ad ipsum pertinentem: non tamen inde inferitur requiri mandatum eius, qui gratia confertur, imò potius contrarium non leuiter ex illo text. probatur & ita tenet Azor *lib. 5. cap. 23. qu. 12.* Suarez cum Rebuff. & Nauarr. *lib. 6. cap. 13. n. 5. & 6. Salas disp. 20. sect. 14. Saa verbo gratia, num. 13. Petri Gregori. in cap. nonnulli, verb. absque speciali mandato, de rescriptis, lib. 2. Hagolin. de irregular. cap. 62. num. 5. Basili. de Leon *lib. 8. de matrim. capite 15. n. 3.* Thomas Sanchez alios referens *lib. 8. de matrim. disp. 20. num. 4.**

3 Aduerto tamen, etsi dispensatio, gratia, & privilegium absque tuo mandato impetratum, vel concessum à Principe valorem habeat; non tamen habet effectum, quorsive tibi innotescat, & illud acceptes, quia est quadam donatio, quæ per acceptationem completur: & sic tibi inuito, & renuente concedi possit, hoc tamen nunquam debet presumi, nisi id manifestè constet, ne gratiæ Principis vilipendantur. Quapropter semper trahunt secum imbitam conditionem; si tibi placita sit, & grata existat, sic videtur decisum *cap. ad mandatum, vers. ex parte, de concess. præbend. & tradunt Suarez, Salas Basilius, & Sanchez supra.* Adde neque expedire Principi dispensationem concedere, nisi petitionibus sit coactus; quia est iuris relaxatio, ad quam faciendam non se debet Princeps facillimè exhibere.

Mandos, de rescriptis, gratiæ, de dispens. Rodriguez *tom. 1. q. 2. art. 3. regul. 99. & colligitur ex l. 4. §. 4. ff. de damno infecto.* Non tamen inde inferitur non posse aliquando absque petitione concedere, si id viderit expedire, ut rectè Suarez *lib. 6. cap. 13. num. 8.*

4 Aduerto secundò. Quamuis impetrata gratia absque tuo mandato valeat, acceptatio illius non valet, nisi ex tuo mandato; quia gratia valet pendet à concedente præcisè: at acceptatio illius pendet ab ipso, cui gratia confertur, argum. text. in *casu tibi absenti, de præbend. in 6.* & notauit ex Petro Gregorio, Basilio *illo c. 15. n. 3.*

PUNCTUM XII.

Quæ conditiones seruandæ sint in dispensatione tacita.

- 1 Quilibet potest tam in suis legibus, quam in legibus superioris hanc dispensationem concedere.
- 2 Cognoscitur hæc tacita dispensatio, si tibi à Prelato mandatur actus, qui sine dispensatione fieri non potest.
- 3 Secundo, si videat te dispositi ad operandum contra legem, & non impediatur, cum facile possit.
- 4 Proponitur sententia plurium assentientium taciturnitatem, & dissimulationem Prelati non esse sufficiens signum tacite dispensationis.
- 5 Satisfit, & explicatur doctrina.
- 6 Rati habitio, & presumptio excusans ab obligatione, non debet subsequi actum, sed antecedere.

Omissis variis dicendi modis, qui à veritate sunt alieni, quid probabilius censeam paucis exponam.

Dicendum ergo est dispensationem tacitam, quæ consistit in rati habitio, seu presumptione voluntatis superioris dispensantis non solum concedi posse à quolibet legislatore respectu suatum legum, sed etiam respectu legum superiorum. sic docet plures referens Sanchez *lib. 8. disp. 4. numero 16.* Suarez *lib. 6. cap. 13. n. 13. & tom. 5. de censur. disp. 4. r. sect. 3. in fine.* Salas *disp. 20. sect. 2. n. 8.* Emanuel Saa *verbo dispensatio, n. 12.* Basilius *de matrim. l. 15. n. 5.*

Ratio est, quia pro dispensatione concedenda non est in iure forma aliqua prescripta, led eo ipso, quo manifestetur voluntas dispensantis, dispensatio habet effectum: at non tantum verbis, sed etiam signis manifestari potest eius voluntas. Ergo dari potest dispensatio tacita?

Neque obstat ad dispensationem requiri noticiam causæ: nam hæc esse potest vel testibus, vel rei notorietate, & illa postea dicimus dari posse dispensationem tacitam. Adde, viderimus statim. Satis probabile est causæ cognitione non præmissa validam esse dispensationem, si causa subsistat. Ergo nihil obstat, quominus legislator dispensationem tacite concedere possit.

2 Difficultas ergo est, quibus signis censeri iure potest Prelatus velle dispensationem concedere: cum enim sit questio de facto, & que pendet ex animo Prelati, non est præsumenda, nisi probetur.

Primum signum, & communiter receptum est, si tibi à Prelato præcipiatur, vel concedatur actus, qui sine dispensatione exerceri non potest: tunc enim censetur dispensare, quia non censeri debet Prelatus præcipere, vel concedere ea, quæ illicita sunt, & iure repugnantia. Quapropter, si tibi irregulari delictoria ad ordinem concedit, vel beneficium confert, censetur quidem tecum dispensare illa in parte: & colligitur ex *leg. quidam consuebat, §. sine, de re iustic.* ubi Princeps dignitatem concedens minori, censetur dispensare, ut gesta per ipsum valeant. Debet autem procedere sciens te esse impeditum, aliàs non erit dispensatio, cum ex ignorantia impedimentum mandatum, procedat. sic Rebuff. in *prædic. tit. de dispensat. à num. 5.* Suarez alios referens *lib. 6. cap. 13. num. 23. & 24.* Salas *disp. 20. sect. 2. num. 8.* vers. secundus modus. Azor *tom. 1. libro 5. cap. 15. quæst. 10. & vltim.* Nauarr. *prælud. 9. numero 15. & cap. 2. numero 74.* Sanchez *lib. 8. disp. 4. num. 2. & seqq.* dicens esse communem omnium sententiam in supremo Principe, eamque latè probat. Et idem est de inferioribus in his, in quibus dispensare possunt.

3 Secundum signum tacite dispensationis, & præsumptæ voluntatis est, si potens dispensare videat te dispositi ad operandum contra legem, & de facto operari, & taceat, nec impediatur, cum facile id impedire possit. Quia qui tacet, consentire videtur, ex *reg. iur. 43. in 6.* quæ maxime procedere debet, cum ex officio teneatur non tacere, nisi consentiat. Ratio quare hoc signum videatur sufficere, est, ne presumatur in superiore delictum, quod sanè esset, si tibi subditum non coëcceret, & detineret, cum facile posset, ne legem sine dispensatione transgrediretur. Adde, illa patientia est rati habitio de præsentati, quæ sufficit ad concedendam iurisdictionem, ut multis allegatis probat Sanchez *lib. 3. disp. 3. num. 20.* Valquez *tom. 6.*

de penitent. q. 93. art. 2. dub. 2. n. 5. Emanuel Saa verbo Confessor, pag. 231. Et verbo confessus, n. 1. Et verbo iurisdiclio, n. 1. Et verbo Prælatu, n. 4. Baillius lib. 5. de matr. c. 29. n. 1. Et lib. 8. c. 19. num. 7. & alij innumeri, quos refert, & legitur Ioan Sanchez in select. disp. 44. n. 3. Ergo multo magis sufficit ad concedendam legis relaxationem, & ita tenet alios re- ferens Sanchez lib. 8. disp. 4. num. 26. Salas disp. 10. de legib. lib. 9. n. 87. Suarez lib. 6. cap. 13. num. 21.

4 Video tamen grauissimos Doctores asserere taciturnitatem præcisè, & dissimulationem, cum possit à superiore effectus impediti, non esse sufficiens signum concessæ dispensationis: de glossa, Cardinal. Ancharan, Imola, Bonifacius, Innocentius, Hostiensis, Anton. Panormitanus, Henriquez, Bellameta, Anania, Fel. Socinus Senior, Selua, Anton. Gabrîel, Menoch. Mayol. & Sayrus locis relatis à Sanchez lib. 8. de matr. disp. 4. n. 25. & à Suarez lib. 6. de legibus, cap. 13. n. 18. licet n. 22. maxime in hanc partem inclinet, inquit enim, solam taciturnitatem non sufficere ad præiudicandum dispensationem, nisi addatur aliqua alia circumstantia, videlicet quod defectus illius effectus vique, effectusque causa sufficiens non petendi expressam dispensationem, & inter dispensationem, & dispensationem esset familiaritas. Mouentur, quia ad dispensationem concedendam requiritur non tam permissiua voluntas, quam concessiua, siquidem est concessio aliquis priuilegij: at ex taciturnitate, & dissimulatione solùm inferitur permissiua, non tamen concessio. Quod videtur clare probari ex text. cap. super eo, de cognatione spirituali. ibi, id in Ecclesia tua dissimulare poteris, ita quòd ne contemderis, nec tuum videris prestare assensum. Idem colligitur ex cap. cum desideres, in respons. ad primam quaestionem, de sententia excommunicat. ubi Episcopus admittens ad diuina excommunicatum, non censetur illum absoluerè. Ergo ex taciturnitate, & dissimulatione non inferitur dispensatio.

5 Respondetur præcisam taciturnitatem, & dissimulationem non esse sufficiens signum concessæ dispensationis, nisi aliunde etiam constet Prælatum facili posse effectum impediti: hæc autem facultas, dum non probatur, nullo modo debet præsumi, quia potius stat præsumptio pro permissiua facti, quam pro illius concessione, eo quòd sapius Prælatu permissiua se habet, quam concessiua: cum enim sepe ex subita resistentia, subditi audaciores fiant, ob hoc dampnum Prælatu dissimulat, esto non dispelat. Adde, etsi in hac dissimulatione aliquam culpam committeret pusillanimitatis, & negligentiæ; forte grauiorem faceret, si absque causæ examinatione dispensationem concederet, & aniam non mediocrem pluri- bus daret transgrediendi legem coram superiore, vt sic superior dispensare cum illis censetur: & quando autem duæ præsumptiones concurrunt, illa præferenda est, in qua minor culpa intercedit, ex l. si adulterium cum incestu, §. 1. 2. Et 3. ff. ad legem Iulianam, de adulter. & in hoc sensu dixit extus in cap. cum iam dudum, de abundantia multa per patientiam esse tolerata, quæ si deserantur ad iudicium, non subsistunt. Quia non præsumi debet adfuisse superioris consentiam, sed permissiua, eo quòd non possit ob inconuenientiam facili expedire, vel id non aduertit. At si subito constet facili à superiore impediti posse, & obligationem impediendi aduertit: tunc certe nescio qua ratione, talis dissimulatio, non sit absoluta concessio: sicuti est, cum præsentè proprio parrocho illius subditum absoluit, Et per hæc soluitur fundamentum communis sententiæ canonistarum. Færor namque præcisam dissimulationem, & taciturnitatem non arguet concessiua, maxime, quando in tali concessione non leuia inconuenientia, vt in supradict. cap. super eo, contingebant. Verùm si constet nullum esse inconueniens in concedenda dispensatione, quia causa adest sufficiens, si Prælatu videt subditum contra legem procedere, & non impedit, cum facili possit, & aduertit: tunc certe dissimulatio erit concessio, ne delictum in superiore, & subdito præsumatur. Ad textum in cap. cum desideres, etsi Sanchez lib. 8. disputat. 4. numer. 24. dicat non præsumi ibi absolutionem, quia absolutio à censura non potest esse tacita, sed expressa. At longè probabilis est nullam esse pro absoluti- one excommunicationis, aut aletius censuræ formam præscri- ptam ab Ecclesia, vt relatis alijs docet Nauar. de penitent. di- stinct. 6. cap. 1. in princip. num. 59. Et in comment. de Iubileo, tit. 30. n. 8. Couar. cap. alma, §. 11. n. 6. Et 7. Suarez de censur. disp. 7. sect. 9. num. 1. Salas disp. 20. sect. 9. n. 89. Quapropter non ex defectu formæ, & signi sufficiens ad exprime- dam absolutionem, non præsumitur ibi adfuisse, sed quia noluit Episcopus tam date, procedebat enim ex consideratione, & aduertentiâ, quia putabat ob iuramentum præstitum, quòd excommunicatus fecerat de obediendo Ecclesiæ mandatis, esse iam absolutum. Adde, etsi pro valore absolutionis ab excom- municatione non requiratur illa forma: at pro licito eius vt requiritur, qui absque illa causa omitti non debebat, idcirco non præsumitur Pontifex Episcopum illum inten- disse absoluerè per illam communicationem sic excommuni- catum.

6 Aduerto ratihibitionem, & præsumptionem voluntatis superioris, quæ sufficiens est ad deobligationem legis, non de-

bere esse voluntatis futuræ, sed præsentis, & antecedentis actum legi contrarium, quia voluntas futura non est absolute volun- tas, sed erit. Ergo non potest actu te eximere ab obligatio- ne legis, quia non potes eximi ab illius obligatione, nisi actu velis superior te eximere: sicut nec potes obligari lege, ex eo quòd superior voluitur esse te obligare, sed ex eo, quòd actu vult.

Neque obstat ex ratihibitione voluntatis futuræ honestari actum aliàs prohibitum, vt contingit secundum probabilem sententiam in religioso, cui distributio, & acceptatio pecuniæ est prohibita sine licentia superioris, qui si rationabiliter præsumat superiorem non fore inuitum, si ipse accipiat, & distribu- at, sed de facto si peteret, concessurum, non peccat. Ergo etiam in dispensatione legis est idem dicendum. Non, inquam, obstat, quia tunc religiosus non facit contra legem sibi per votum impostam, sed potius legi satisfacit, & illam exequi- tur. Lex enim non prohibebat acceptationem, & distribu- tionem pecuniæ absolute, sed exclusa licentia, taliter quòd forma- liter, vel virtualiter distributionem pecuniæ posita licentia concedebat. Vnde licentia non soluit legem, sed legem adim- plet: sicut dispensatio, quæ est legis vulneratio, quia in lege ipsa non includitur. Ex qua differentia nascitur, quoties à lege præscribitur licentia pro actu faciendo, posse extendi ad licentiam futuram; quia cum talis licentia non aduertitur legi, debet extendi, quoad fieri possit, ita vt non solùm comprehen- dat præteritam, sed futuram: at dispensatio, cum legem vulneret, restringi debet, vt solùm pro dispensatione præsentis sumat. Quapropter nullo modo fieri potest actus à lege absolu- tè prohibitus, sed spe futuræ dispensationis, seu sub dispensa- tione, quæ concederetur, si petita esset, & ita tenet Suarez lib. 6. cap. 13. num. 20. Salas disp. 10. sect. 2. numer. 8. Sanchez innumeros referens lib. 8. disp. 4. num. 11. inuncto v. 15. aduersus Menoch. de præsumpt. lib. 2. de præsumpt. 20. n. 23. Et 16. Anton. Gabr. tom. 3. commun. lib. 1. tit. de præsumpt. concl. 8. num. 15.

PUNCTVM XIII.

An cognitio causæ debeat præcedere dispensatio- nem faciendam, ita vt dispensatio facta absque præmissa causæ cognitione nulla sit.

- 1 Explicatur questio. De quo legislatore sit sermo.
- 2 De legislatore in propriis legibus dispensante, valida est dis- pensatio, absque causæ cognitione.
- 3 De inferiori dispensante in legibus superioris plures affir- mant validam esse dispensationem absque causæ cog- nitione, si verè causa existit.
- 4 Probabilis est oppositum.
- 5 Quæ cognitio causæ ad licitam saltem dispensationem requi- ratur? Probabile est debere esse iudicium.
- 6 Probabilis sufficere, quocumque modo sit.
- 7 Quomodo in foro externo probandum sit adfuisse causam dis- pensationis.
- 8 Motus proprius testibus probari non potest: bene tamen scientia.
- 9 Clausula, Ex certa scientia, in rescriptis posita, operatur so- lum quoad causas ibi expressas.

1 **L**oqui possumus de legislatore in propriis legibus dispen- sante, & de illo dispensante in legibus superioris. Item loqui possumus de foro externo, & iudiciali, & de foro conscientie.

2 Si de legislatore dispensante in propriis legibus sermo sit, credo dispensationem validam esse absque causæ cogitio- ne, dummodo ipse illam velit concedere. Nunquam tamen sic esse concessam debet præsumi, nisi id manifestis signis demonstretur. Ratio prioris partis est, quia tota obligatio legis pendet à legislatore voluntate: si ergo ipse absque causæ cog- nitione eximere te velit ab obligatione, exemptus manebis: & in multis relatis docet Sanchez lib. 8. disp. 17. num. 24. Cou. 4. decretal. 2. p. cap. 6. Et 9. n. 8. Et leg. Azor tom. 1. lib. 5. cap. 15. quasi. 19. Salas disp. 20. sect. 9. in prim. Basil. de Leon lib. 3. cap. 25. num. 18. Suarez lib. 6. cap. 13. n. 8. & alij innumeri apud ip- sos. Ratio verò pro secunda parte est manifesta, quia dispen- satio absque causæ cognitione sit temerè. Ergo non debet sic de legislatore præsumi. Quapropter in Trident. sess. 24. c. 18. de reformat. dicitur, quòd si vrgens, maiorque ratio quando- que postulatuerit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, summæque maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum: aliterque facta dispensatio subreptitia censetur. Expende verbum, subrepti- tia censetur, quasi semper debeat censeri subreptitia. & præter voluntatem concedentis, dum contrarium non constat.

3 Verùm si de legislatore dispensante in legibus superioris loquamur, plures Doctores affirmant dispensationem dariam absque

DE
ASTRO
PALA
TOM,
II
EV